

Sortterne projekt – Vestjylland

Årsrapport 2024

Samarbejdsprojekt mellem Naturstyrelsen -Vestjylland, Holstebro kommune,
DOF-Vestjylland

Indholdsfortegnelse

Indledning	side 3
Deltagere	side 4
Sortterne projekt 2024 og frem	side 5
Udlægning af flåder	side 8
Overvågning af Sortterner ved Vest Stadil Fjord, Husby sø	side 10
Indsamling af flåder	side 14
Sortterne besøg – andre lokaliteter i Vestjylland	side 15
Afrunding, konklusioner i 2024	side 16
Hvordan gik det i Sønderjylland og Vejlerne i 2024	side 17

Forsidefoto

I 2022 fik vi beviset for at Sortternerne benyttede de udlagte rede flåder i Husby sø i form af et æg på en rede flåde. I 2023 blev det endnu bedre og dronfotoet herover fra 23. juni 2024 er vi særdeles glade for, sammen med yderligere et par fotos. 😊

Indledning

”Sortterne projekt – Vestjylland” er opstartet i 2018, med håb om, at kunne hjælpe den lille bestand af den i Danmark sjældne Sortterne, som kun har 3 delbestande tilbage i Danmark, en på grænsen mellem Danmark og Tyskland, en i Vejlerne i Thy og en i området Vest Stadil fjord/Husby-Nørre sø.

Sidstnævnte er den mindste bestand i Danmark og DOF-Vestjylland startede projektet fordi vi ville forsøge at hjælpe arten, dels for at øge antallet af sikrere rede muligheder, med udlægning af rede-flåder og dels registrere, hvad de foretager sig og hvor de yngler, det var der faktisk ganske lidt viden om. Andre steder eksempel vis i grænseområdet har et lignende projekt nu fået ynglebestanden til at stige og det ville være fantastisk om vi kan få det til at ske i den lille vestjyske bestand også.

Efter at have arbejdet med Sortterne-projektet i 3 år fra 2018 - 2020, hvor vi genererede ny viden om bestanden, fortsatte vi projektet i DOF-VJ-regi i 2021 + 2022, sammen med de øvrige deltagere: NST-Vestjylland og Holstebro Kommune. Med succesen i form af et Sortterne æg på en rede flåde i 2022 i Husby sø og efterfølgende ungesucces samme sted i 2023 + 2024, er vi kommet til den erkendelse, at vi fortsætter projektet, da det simpelthen er total vigtigt, i forhold til at Sortternene fortsat kan findes ynglende i Vestjylland og det er vitterlig en glæde, som giver ny energi, når det man håber lykkes 😊

Deltagere i projektet

Naturstyrelsen Vestjylland:

Kontaktperson og hjælp med udlægning af flåder og andet praktisk ved Vest Stadil fjord:
Henning Fjord Aaser.

Holstebro kommune:

Kontaktperson og hjælp med udlægning af flåder og kontakt til lodsejere ved Husby sø:

Bo Boysen Larsen

Hegning – lodsejer kontakt:

Torben Høj Nielsen

DOF-Vestjylland:

Kontaktpersoner, udlægning og indsamling af flåder, optælling og registrering, samt udarbejdelse af årsrapport:

Elisabeth Borch + Niels Chr. Knygsand Rønhøj

Lars Møgeltoft Poulsen

Ole Amstrup

Lars Holm Hansen

Ravnhøj Consult:

Kontaktperson, konsulent, knowhow omkring Sortterne, indkøb af rede flåder:

Jesper Tofft

Sortterne projekt 2024

12. marts indledtes årets Sortterne sæson på Holstebro Rådhus med flg. Dagsorden:

- ❖ Sæson 2023
- ❖ Rede flåder
- ❖ Økonomi
- ❖ Husby sø/Kast kanal
- ❖ Græsningsprojekt
- ❖ Energinet anlægsprojekt
- ❖ Sæson 2024
- ❖ Afmærkning

Mødedeltagere: Bo, Torben, Niels Chr., Ole, Lars og Lars

Det blev til en god snak om punkterne.

Redeflåderne ved Husby sø havde fået en hård medfart, da de lå ved Kast kanal under december stormen og derfor havde vi brug for nogle nye af de store flåder. DOF-VJ har lavet en lokal ansøgning til aktivitetspuljer, men det blev sagt, at hvis de ikke faldt gunstigt ud ville Holstebro kommune godt være behjælpelige. Niels Chr. Lovede at fabrikere nye flåder, så de var klar til sæsonen.

Der er udfordringer efter et meget vådt og blæsende efterår/vinter med at Kast kanal vil lukke til med tagrør og andet dødt materiale ved indsejlingen fra Husby sø.

Der er blevet hegnet og lavet spang i græsningsprojektet for at få flere blå bånd, samt talt med flere lokale lodsejere om af få kreaturer på engene i den nordlige del og det ser ud til at lykkedes, der har dog været et ejerskifte, men der er optimisme og en snak om at få flere arealer og lodsejere med.

Udlægning af flåder og placering

Vest Stådil fjord:

Rede flåder placeret samme sted, som vi har gjort alle år fra 2018 – 2024. I alt 8 rede flåder blev udlagt 8. maj – 2 store og 6 små, som kan ses på foto:

Husby sø

Rede flåderne i Husby sø blev sejlet ud i de sidste april dage af Elisabeth på østsiden og vi havde TV-Midt Vest med 29.4., da de nordlige reder blev sejlet ud!

- 7 store flåder i nordenden + et par små, ved den røde prik
- 7 flåder i østsiden – dels 3 s og 4 små i de blå ringe.

Send tip eller video Nyhedsudsendelser Kort nyt Se mere ▾ TVMV Play 🔍

Tømmerflåder skal redde sjældne dyr

Ornitologer kæmper for at bevare den sjældne fugl sorterne, der kun yngler tre steder i landet. Bestanden er faldende i området ved Husby Sø, derfor lægger de tømmerflåder ud, som den lille fugl kan yngle på.

Vi havde spurgt TV-Midt Vest om de ikke havde lyst at fabrikere et vestjysk naturindslag om de sjældne Sortterner og derfor inviterede vi dem med, da vi 29. april havde planlagt at sejle ud med rede flåderne og det takkede de ja, til.

Dagen oprandt og der blev lavet et fint indslag, som aftenen efter var i nyhedsudsendelsen. Vi fortalte om rede flåderne, lagde rede materialer på og berettede om selve Sortterne-projektet inden vi sejlede ud af Kast kanal til Husby sø. Der var lidt udfordringer at komme igennem ved udløbet fra kanalen til søen pga. diverse siv mv., efterfølgende blev der lagt flåder ud og TV2 havde også en drone med, så seancen også kunne ses fra "fugleperspektiv". Link til TV-Midtvest's artikel om udlægning af flåder med videre kan tilgås [her](#)

Overvågning af Sortterner ved Husby sø og Vest Stadil fjord

Metode og dækning:

- 1) Husby sø blev dækket med mindst 13 besøg: 6 gange i maj, 2 gange i juni og 5 gange i juli
- 2) Vest Stadil Fjord, blev dækket af os med min. 3 besøg: i maj + juni og en del andre havde glæde af arten ved besøg her.

Data brugt i denne rapport er hentet i DOF-basen hvor det tilstræbes, at alt relevant i forhold til projektet bliver registreret.

Resultater fra Husby sø:

2024 er den 7. sæson i DOF-Vestjyllands Sortterne-projekt og blev det hidtil mest succesrige år 😊

23.6. blev en rigtig god dag, idet Ole Amstrup var ude med lokalafdelingens drone og efter at der 1.6. var 4 rugende Sortterner på de store rede flåder, optaltes der på denne dag 3 par med henholdsvis 3 + 3 + 2 unger. 2 unger pr. par i en delbestand er måske DK rekord og giver virkelig håb for, at vi er på rette vej!

Den første Sortterne blev iagttaget 5.5. i den nordvestlige del af søen. 12.5. fløj 4 fugle rundt over rede flåderne og 1.6. blev i alt 6 – 7 adulte fugle set, hvoraf som nævnt var de 4 rugende.

Dette forår var våd og blæsende og vi var meget overrasket over at resultatet blev så flot, men alt er lykkes for ternerne i 2024. Ankomst til normal tid og da der var aktivitet i flådeområdet fra start, er de ret hurtigt blevet etableret, har dannet par og fluks gået i gang med at yngle/ruge.

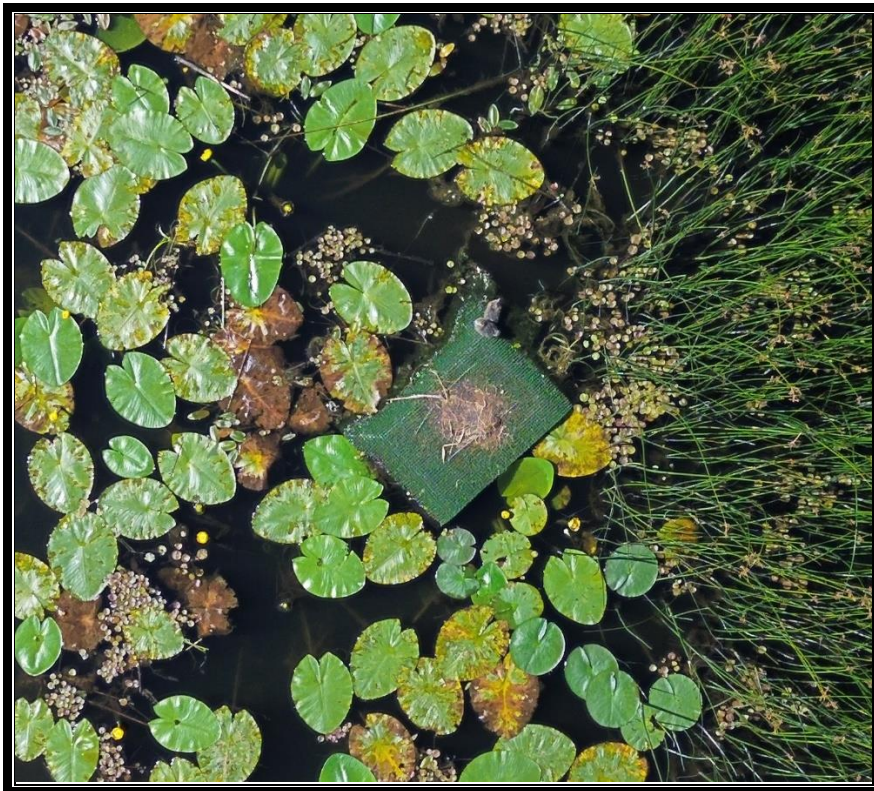
Sortterne unger er flyvefærdige efter 3 – 4 uger og rugetiden 14 – 17 dage, hvilket vil sige at fra det første æg er lagt til ungerne er flyvefærdige går der mellem 35 og 45 dage og da der blev set en flok på 9 fugle 2.7. så er æglægningen begyndt mellem 17. og 27. maj. Der var dog 3.7. stadig 3 ynglefugle og en 1K fugl tæt ved kolonien.

- Største iagttagelse var 23.6. ved Husby sø, hvor 8 unger og 6 voksne fugle blev iagttaget og dermed 14 fugle i alt, hvilket sammen med en iagttagelse i 2020 er det højeste max. antal, som er registreret ved Husby sø i de seneste 20 år.
- 3.7. var sidste iagttagelse ved Husby sø og den 25.7. var der ingen Sortterner at se. 11.7 er der observeret 2 voksne og 6 1K og 15.7 i alt 12 fugle ved Vest Stadil fjord, så det er ret sandsynligt, at det er Husby sø fuglene, som primo i juli er trukket lidt sydpå til VSF.

Både i 2023 og 2024 er Sortternerne set nær flåderne ved Husby sø, så snart de er ankommet fra vinterkvarteret og tænker det er temmelig gunstigt, at de nu har et sikkert sted at yngle og de dermed ikke flyver rundt og prøver lidt til nær Hættemåger eller små knolde eller andre mere risikable rede steder i såvel Vest Stadil fjord, som Husby sø, men i stedet ved at det er ved rede flåderne i Husby sø det sker, idet dette var den tredje sæson i træk på samme sted.

Disse 2 + forsidefoto fra 23. juni hvor Ole Amstrup via dronen fik 3 fantastiske dokumentationsfoto, som viser **DOF-Vestjyllands Sortterne-projektets hidtil største succes!**

Sortterner ved Husby sø, fisken på nederste foto er bestemt til en Gedde

Ynglebestand: Husby sø 2004 – 2024:

2004	2005	2006	2007	2008
-	-	-	1	1
2009	2010	2011	2012	2013
2	1	5 – 8	2	0
2014	2015	2016	2017	2018
0	4 - 6	0	0	0
2019	2020	2021	2022	2023
2	4	2-3	2	3-5
2024				
4				

Resultater fra Vest Stadil Fjord:

Første iagttagelse ved Vest Stadil fjord var 4 fouragerende fugle på Tårnenes dag d. 4.5., hvilket er 3 dage tidligere end i 2023.

I alt 20 iagttagelser er indtastet i DOF-basen, hvilket er dobbelt så mange som i 2023 og også lidt flere end de 17 i 2022.

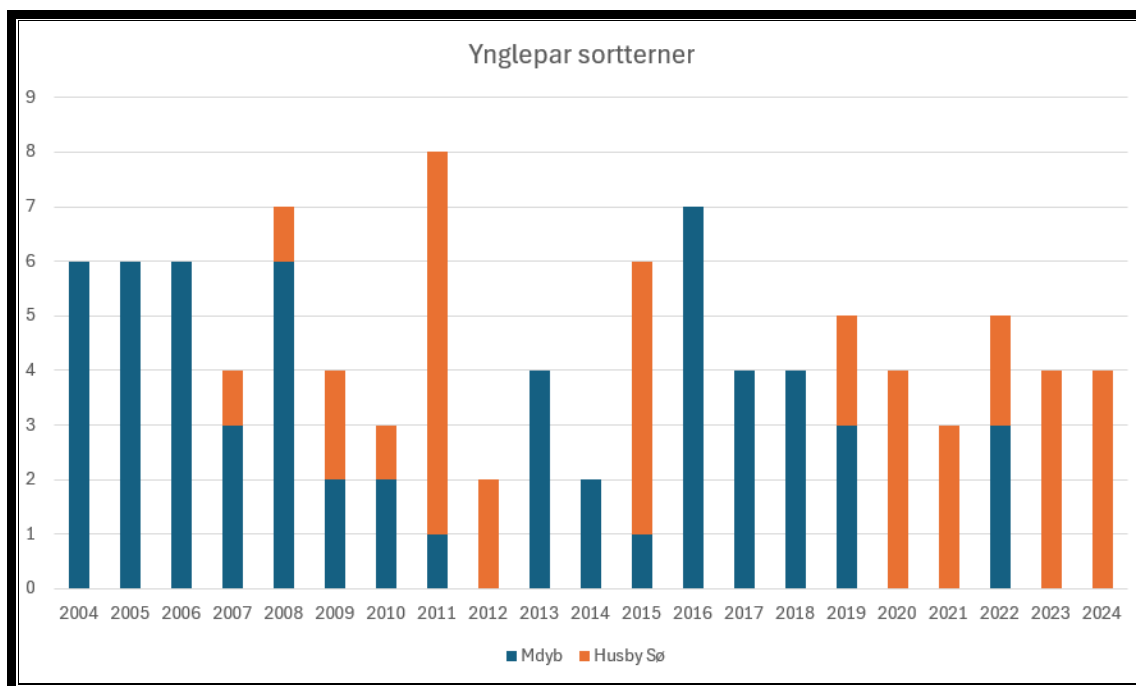
I perioden fra 15.5. til 26.6. var der ingen iagttagelser ved Vest Stadil fjord og dermed ingen yngleaktivitet her. 11.7. blev der iagttaget 2 voksne fugle og 6 1K og 15.7. er der observeret 12 fugle, hvilket indikerer at ynglefugle og unger fra Husby sø er flyttet hertil, idet Sortterneerne ikke blev set der efter 3.7. Seneste iagttagelser var 8. + 10.9. af en enkelt Sortterne på begge datoer.

Ynglepar: Vest Stadil fjord 2004 – 2024:

2004	2005	2006	2007	2008
6	6	6	3	6
2009	2010	2011	2012	2013
2	2	1	0	4
2014	2015	2016	2017	2018
0 – 3	0 – 1	7	4	4
2019	2020	2021	2022	2023
3	0	0	3	0
2024				
0				

Samlet vestjysk ynglebestand – 2004 – 2024

Indsamling af flåder

Projektets flåder blev indsamlet 18. september ved Vest Stadil fjord, hvor der denne sæson har været meget vådt og sumpet og derfor var det noget besværligt at få dem indsamlet og vi fandt heller ikke alle, så dem vi ikke fik samlet ind, håber vi klarer vinteren!

Ved Husby sø har Elisabeth Borch og Niels Christian Knygsand Rønhøj igen hentet flåderne ind og grundet flåderne i fjor fik en noget hård medfart blev Husby flåderne også hentet 18. september og fragtet til Naturstyrelsens garage/depot i Husby, hvor de så ligger godt indtil det bliver forår igen.

Sortternens generelle Ynglebiologi:

Æglægning foregår fra sidst i maj til midt i juni. Der lægges 2 – 4 æg, oftest 3. Der ruges 14 – 17 dage af begge køn, dog mest hunnen. Når ungerne er klækket, fodrer begge forældrefugle og ungerne bliver i reden i 2 uger og er flyvefærdige efter 3 – 4 uger, hvilket vil sige at Sortternens ynglecycklus foretages på små 2 måneder. Sortterner er 2 år inden de yngler.

Sortterne besøg – andre lokaliteter i Vestjylland

I Vestjylland bliver Sortterner primært set ved ynglelokaliteterne Husby sø og Vest Stadil fjord, men Skjern enge er måske også ved at få større betydning, hvilket er glædeligt idet man jo kan håbe på, de igen bliver så ”glade” for området at arten begynder at yngle der igen, hvilket de gjorde frem til området blev afvandet 1960’erne.

Største forekomst:

- i Vestjylland i 2024 blev rent faktisk netop i Skjern enge ved Øster Hestholm 13.5. med 16 fouragerende fugle.

Skjern enge:

- Er både før og efter yngletiden fouragerings område for Sortterner. De første fugle udgøres af 8 set 3.5. ved Damsø enge og næsten 2 uger frem til 16.5. er der i alt 18 indberettede iagttagelser i DOF-basen på lokaliteterne: Øster Hestholm og Damsø enge.
- Herefter ingen iagttagelser før 22.6. + 23.6. hvor en enkelt fugl blev set, men fra 14.8. og frem til 16.9 er der i alt 14 iagttagelser fra Øster enge, Øster, Hestholm, Damsø enge, Hestholm nord og midt.

Der er iagttaget af op til 8 1K fugle sidst i august og interessant er det jo, at det er netop det antal unger, som vi regner med fløj fra Husby sø ultimo juni, de kan selvfølgelig også komme andre steder fra. Det er lidt påfaldende, men vi kan i hvert fald glædes over at man har kunnet se et så fint antal Sortterneunger på Skjern enge, hvor end de så kommer fra.

- Gødstrup sø:

2 iagttagelser fra denne lokalitet, hvor landsdelens første 2 Sortterner sås 2.5. og enkelt adult fugl kom forbi 26.7. Disse 2 er eneste observationer fra indlandslokaliteter i 2024.

Afrunding 2024

- Der blev udlagt Sortterne rede flåder i Mellemdyb, Vest Stadil fjord og Husby sø,
- 4 ynglepar på 4 rede flåder 1.6. i Husby sø
- Maximum antal fugle 14 (heraf 8 unger) ved Husby sø og 12 Sortterner (6 unger) set ved Vest Stadil fjord er højere end de seneste 3 år med max. tal 9, 9, 10 fugle.
- Alle 4 par i Husby sø yngede på de store flåder, så det bør være dem vi satser på fremadrettet.
- Der var 8 store unger på flåderne 23.6. og op til 12 fugle iagttaget i Vest Stadil fjord medio juli, hvilket tyder på at de fleste også blev flyvefærdige
- At Sortternerne i Husby sø, nu bliver set over rede flåderne nærmest som det første sted efter returnering fra vinterkvarteret, gør at de kan koncentrere sig om at gå i gang med ynglesæsonen kort efter ankomsten, frem for først at skulle have fundet en gunstig lokation i hele området. Også positivt, at de yngler i én koloni og dermed bedre kan forsvare den når der er flere fugle, da der jo ikke er hjælp at hente fra andre fuglearter, eksempel vis Hættemåger.
- Der er etableret fænger og en spang over Kast kanal, så kreaturer kan komme frem og tilbage i hele det indhegnede område. Der skulle bl.a. være lavet aftale med en ny lodsejer i området, hvilket skulle afføde bedre græsning med kreaturer næste år, hvilket er positivt. Området har som alle steder i det vestjyske været ret vådt i 2024.
- For at forbedre sortternerens fødemuligheder ser vi gerne der bliver iværksat yderligere afgræsningsprojekter ved bredden af Husby Sø og at lavbundsprojekterne mellem Husby Sø og Nørre Sø realiseres.
- **Alt i alt et rigtigt positivt år for DOF-Vestjyllands "Sortterne-projekt", som giver optimisme på Sortternens vegne i landsdelen. Der er ikke observeret, så stort et antal unger på ét år i området siden 1992, hvor der var cirka dobbelt så mange par i alt.**
- **4 par / 8 unger = 2 unger pr. par og det er muligvis DK rekord for en delbestand. Det bliver spændende at følge udviklingen de kommende år 😊**

Foto:

Ole Amstrup: forside, s.11 (2) + 12 (2)

Lars HH: s.6, s.8, s.14 +15

Relevante link / info:

Her opslag på DOF-Vestjyllands Facebook side 30.4.2024:

 Lars Holm Hansen
30. april · 🌐

DOF-Vestjyllands Sortterne projekt havde i går TV2-Midt Vest med på tur i Husby sø, hvor den stod på udlægning af rede flåder til Sortterne i denne sæson. I aftenens 19.30 nyhedsudsendelse bragte de så indslaget, som der er link til her (14.40 minutter henne i programmet):
[\[https://www.tvmidtvest.dk/nyhedsudsendelser\]](https://www.tvmidtvest.dk/nyhedsudsendelser)[\[https://www.tvmidtvest.dk/nyhedsudsendelser\]](https://www.tvmidtvest.dk/nyhedsudsendelser)
På Midtvests hjemmeside kan du også læse en artikel om projektet, samt linke videre til "Sortterne-projektets årsrapporter" mm.
[\[https://www.tvmidtvest.dk/.../toemmerflaader-skal-redde...\]](https://www.tvmidtvest.dk/.../toemmerflaader-skal-redde...)
[\[https://www.tvmidtvest.dk/.../toemmerflaader-skal-redde...\]](https://www.tvmidtvest.dk/.../toemmerflaader-skal-redde...)

Send tip eller video Nyhedsudsendelser Kort nyt Se mere ▼ TVHV Play 🔍

Tømmerflåder skal redde sjældne dyr

Ornitologer kæmper for at bevare den sjældne fugl sortterne, der kun yngler tre steder i landet. Bestanden er faldende i området ved Husby Sø, derfor lægger de tømmerflåder ud, som den lille fugl kan yngle på.

[Vis indblik](#) 259 rækkevidde for opslag >

 Mette Mohr Hansen, Søren Mohr Jensen og 17 andre

På første link kan man stadig se indslaget der var i Nyhedsudsendelsen 30. april kl. 19.30. Tryk på linket og find datoen 30 april. Indslaget om "Sortterne-projektet" er 14.40 minutter henne i programmet. På andet link er en artikel om Sortterne ligeledes på TV-Midtvest.

<https://www.tvmidtvest.dk/nyhedsudsendelser>

https://www.tvmidtvest.dk/holstebro/toemmerflaader-skal-redde-sjaeldne-dyr?fbclid=IwY2xjawHCuEtleHRuA2FlbQIxMAABHWnW4rpTw1yxwPvNgAKPiUTpVKpcTh24Jj41E-XtWsewcnE11mFnGUbcmQ_aem_30hAaVio2-SYXCXmT0efkg

Kort resume fra de øvrige 2 ynglelokaliteter i Danmark

Sønderjylland:

I Sønderjylland var der i 2024 ynglende Sortterner på 2 lokaliteter:

Magisterkogen: 52 par

Hasberger sø: 25 par (+ 8 i den tyske del af søen)

Bestanden er på de seneste 10 år steget i grænselandet med mere end 50 % fra cirka 50 par i 2015 til 77 par + 8 i den tyske del i år (samlet for området 85 par), hvilket skyldes det målrettede arbejde med rede flåder, som har afstedkommet store unge tal, bl.a. i 2022 og 2023, hvor henholdsvis 60 + 75 unger kom på vingerne. I 2023 blev optalt cirka 65 ynglepar.

Ynglesæsonen 2024 var selvom der var mange ynglepar, ikke særlig god i forhold til ynglesucces. Antallet af unger blev opgjort til 37 – 42 ud fløjene unger og det er det laveste antal pr. par siden Sortterne projektet i Sønderjylland startede i 2015. Området var udfordret af meget høj vandstand og i de tilfælde er det jo optimalt med rede flåderne, som bare hæver sammen med vandet, mens det mislykkes for de par som ligger på naturmaterialer. Muligvis har der også været prædation.

I slutningen af august sås rigtig mange Sortterner i Rickelsbüller kog umiddelbart syd for den dansk/tyske grænse. 181 Sortterner talt 15.7. her er det højeste tal i mange år i det sønderjyske område.

Vejlerne:

Sortterne bestanden i Vejlerne havde glædeligvis ligesom i 2023 ynglesucces efter en lang årrække med ingen eller meget få unger.

Antallet blev i 2024 opgjort til 15 ynglepar i Kogleaks og 27.6. blev der registreret i alt 14 1K fugle her, hvilket jo er ganske fint. De 15 par blev registreret og fotograferet ved overflyvning med drone.

Max. antal fugle registreret var 30 – henholdsvis 24.5. og 1.6.

Sortterne bestand i Danmark

Sortterne bestand 2024		Danmark
Tøndermarsken	77 par (+8)	37 – 42 unger
Vejlerne	15 par	14 unger
Husby sø	<u>4 par</u>	<u>8 unger</u>
Total	96 (104 par)	59 – 64 unger

Sortterne bestand 2023		Danmark
Tøndermarsken	ca. 65 par	75 unger
Vejlerne	17–18 par	9 unger
Husby sø	<u>3-5 par</u>	<u>Min. 2 unger</u>
Total	85-88 par	ca. 85 unger
